

Filologicko-areálová studia: východiska a perspektivy

Tento názvem nesl jednodenní workshop konaný 15. dubna 2009 na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v souvislosti se zahájením bakalářsko-magisterského studia Filologicko-areálových studií na Ústavu slavistiky. Workshop měl ukázat vědeckovýzkumný a také vzdělávací potenciál zmíněného oboru. Ten není na brněnské univerzitě sice úplnou novinkou, protože v podobě doktorského studia funguje již deset let, nicméně jeho akreditování pro bakalářský a magisterský cyklus je podstatným prohloubením oborové nabídky Ústavu slavistiky FF MU. Workshop si kladl za cíl připravit půdu pro pravidelná setkání odborníků nad problémy a tématy filologicko-areálových studií a jak v úvodním vystoupení poznamenal hlavní organizátor Ivo Pospíšil, předpokládá se, že se podobné semináře, konference a workshopy stanou podobně tradičními jako např. setkání slovakistická.

Jako první vystoupil Miroslav Půža s referátem *Areál na pozadí globální internetové kultury*, v němž se zamýšlel nad hypotetickou otázkou, zda globální internet „stírá“ areál a upozorňuje jeho význam. Na základě analýzy nejnavštěvovanějších webových stránek v jednotlivých slovanských areálech došel k závěru, že tomu tak zcela není, jelikož často uživatelé dávají přednost lokálním napodobeninám celosvětových webových stránek apod. Čerstvý absolvent doktorského studia Teorie areálových studií Vladimír Franta přednesl příspěvek *Chronotopos 30. století ve fantastických dílech ruských i světových autorů (F. V. Bulgarin a verneovský chronotopos 30. století)*. Ukázal, že podoby prognóz budoucnosti se v literárních pojetích opakují. Zaměřil se také na využití areálového přístupu ve výzkumu této tematiky. Pavel Krejčí seznámil přítomné s šesti lety zkušeností s areálovým studiem Balkánu. Balkanistika byla na Ústavu slavistiky FF MU akreditována před šesti lety a referent se zaměřil na vývoj předmětové nabídky oboru, jehož výsledkem je zkvalitnění výuky. Zkušenosti ukázaly, že dvouoborové studium balkanistiky není dostatečně efektivní, a proto se po reakreditaci bude obor nabízet jen

jako jednooborový. V rámci diskuze vystoupil s doplněním k tomuto referátu Václav Štěpánek, který charakterizoval balkanistiku, vysvětlil její náplň a balkanistické tradice u nás i ve světě. Josef Šaur a Ivo Pospíšil, kteří se výrazně podíleli na přípravě akreditace filologicko-areálových studií, stručně promluvili o plánované studijní struktuře těchto studií.

Josef Šaur se ve svém příspěvku nazvaném *Historie, historiografie a literární věda* zamýšlel nad tím, jak se nejen v rámci filologicko-areálových studií mohou jednotlivé disciplíny obohacovat a jak jejich prolínání vede k inovativním badatelským přístupům. Jiří Gazda vystoupil s referátem *Kritická lingvistika jako sociologický přístup k analýze soudobého společenského diskurzu* zaměřeném na možnosti analýzy jazyka hromadných sdělovacích prostředků. Květuše Lepilová hodnotila, proč čtenáři nečtou „klasiku“, jaká jsou očekávání současného čtenáře (příjemce, recipienta textu) ovlivněného internetem a moderními medií, které výrazně ovlivňují chápání textů. Zábavnost či nezábavnost literatury není podle K. Lepilové dána ani tak samotným dílem jako spíše připraveností recipienta. Její vystoupení neslo název *Deficit vědomí stylu textu a „multimediální“ vhled do žánru díla*. Referát *Model světa jako areálově spoluurčovaný fenomén* Josefa Dohnala, který se nemohl workshopu zúčastnit, přečetl Ivo Pospíšil. Josef Dohnal analyzoval úvahy H. Tainea o umění a poukázal na možnosti dalšího rozvoje jeho koncepcí například v rámci filologicko-areálových studií. Eva Niklesová se v příspěvku *Komiksové tvary v současné české literární komunikaci* zaměřila nad podmínkami, za jakých je komiksové ztvárnění rovnocenné své původní literární předloze a také různé využití těchto komiksových verzí např. ve výuce.

Daniel Bína se v referátu *Postnarativní fikční světy* věnoval poněkud neobvyklé, avšak navýsost aktuální problematice počítačových her jako problému jak naratologickému, tak i psychologickému. Počítačové hry jsou pro literaturu novým soupeřem v „boji o čtenáře“, s nímž se však může literatura co do zábavnosti jen stěží měřit. Bína také poukázal na fakt, že byť se počítačové hry stávají nedílnou součástí našeho světa (zejména světa mládeže), nejsou doposud reflektovány soustavnějším výzkumem. Poslední příspěvek *Pragmaticeskij efekt prostorečija v jazyke rusknoj politiki* Lilie Nazarenko zazněl rusky a byl zaměřen na problematiku oživení dříve marginálních jazykových prostředků a jejich nového využití ve vyjadřování politiků. Zatímco v Rusku mohou tyto prostředky přibližovat politiku lidu a působit kladně na popularitu politika, což referentka ukázala na příkladu V. Putina a některých jeho výroků, v ČR se nedá výsledek užití „prostorečija“ vždy spolehlivě předvídat, avšak zkušenosti ukazují spíše na negativní vliv na vnímání politika voliči. Bohužel nezazněl referát Libora Pavery působícího v Bielsko-Białem, v němž se věnoval struktuře a organizaci bielsko-biatských středoevropských (slavistických) studií. Nedílnou součástí celého setkání byla i velmi plodná diskuze, do níž se zapojovali nejen referující, ale také hosté z různých českých a slovenských univerzit.

Filologicko-areálová studia

Celý workshop uzavřel svým shrnujícím vystoupením Ivo Pospíšil, který v několika bodech vyzvedl hlavní problémy, jež zazněly v příspěvcích. Poukázal na vztahy filologicko-areálových studií k dalším oborů a vědním specializacím. Upozornil, že se filologicko-areálová studia jako obor stále „hledají“ a vymezují se. Tento stav však nemusí nutně být nevýhodou. Jelikož není tento obor rigidně vymezen a také svázán zažitým tradičním chápáním svých mezí, může mnohem operativněji reagovat na současné výzvy a potřeby.

Josef ŠAUR

